

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи**

**на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародна економіка»**

**НА ТЕМУ: «РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОГО
РЕГІОНУ)»**

Виконавець:

студентка 43 гр. ФМЕ

Керманова Мадина Чаріївна

_____ /підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

Козак Юрій Георгійович

_____ /підпис/

ВСТУП

Актуальність теми. Регіональна інвестиційна політика в умовах ринкової економіки передбачає вжиття дієвих важелів регулювання, спрямованих не тільки на стимулювання вкладення інвестиційних ресурсів, але й на ефективне їх використання. Рівень інвестиційної активності у регіоні і темпи його економічного розвитку у значному ступені визначаються прогресивністю діючого механізму управління інвестиційною діяльністю. Нині необхідність проведення певних змін в інвестиційній регіональній політиці, у тому числі й Одеської області, є очевидною. Необхідно забезпечити зростання питомої ваги капіталовкладень у пріоритетні галузі матеріальної сфери вже у найближчій перспективі. Це обумовлено не лише світовим досвідом, але й значимістю окремих галузей для соціально-економічного комплексу регіону, оскільки вони визначають пріоритетні напрямки розвитку регіону. Нині ж знос основних фондів у багатьох галузях наближається до 80%, постійно скорочується будівництво нових та розширення діючих підприємств, незначними залишаються інвестиції в устаткування. За умов збереження цих тенденцій цілком можливо вже найближчим часом є виникнення ситуації, коли різко почнуть зменшуватися доходи у галузях матеріальної сфери, а відповідно і обсяги надходжень до доходної частини бюджету області, що, у свою чергу, обмежить можливості вирішувати актуальні для регіону завдання соціально-економічного розвитку. Для того, щоб запобігти виникненню такої ситуації необхідним є проведення змін в існуючій регіональній інвестиційній політиці, запровадити ефективні механізми управління регіональним інвестиційним процесом.

Одеський регіон є потенційно привабливий для залучення інвестицій, від рівня розвитку економіки регіону залежить добробут місцевого населення, надходження до місцевого та державного бюджетів, соціальна та інфраструктурна сфера регіону. На основі інвестиційної привабливості регіону ґрунтується спроможність регіону залучати інвестиції.

Теоретичні та практичні аспекти проблеми підвищення інвестиційної привабливості у регіональному аспекті є об'єктом дослідження багатьох науковців. Серед великої кількості наукових робіт варто відзначити праці таких українських та зарубіжних науковців, як В. Гейц, В. Дорохов, М. Піндура, Л. Петкова, В. Проскурін, В. Ушаков, А. Асаул, Я. Задорожна, Л. Дяченко, С. Іщук, Т. Кулініч, С. Петровська, Н. Макарій, О. Носова, Т. Момот, А. Дука, Л. Борщ, С. Герасимова, Б. Данилишин, Н. Ткаленко тощо. Також з вітчизняних дослідників різним аспектам стимулювання, залучення управління іноземними інвестиціями в останні роки присвячували свої дослідження Березніченко Н., Даниленко А., Дзеніс В., Кардаш В., регіональним аспектам активізації інвестицій, у тому числі зарубіжних, присвячували свої дослідження Бійєн Белі, Герасимчук З., Вахович І., Дацишин М., Мерзляк А., Чентуков Ю., Большинська І., Кравчук Г., Полякова Ю., Савченко В., Шинкарук Л., Кардаш В., Панікар Г.; питання ефективності інвестицій досліджували Гойко А., Савіна Н., Соколенко В. тощо. Хоча у цій сфері існує

чимало напрацювань, питання оцінювання інвестиційної привабливості регіону завжди залишається актуальним.

Метою дослідження є опрацювання теоретичних і практичних аспектів підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону в умовах мінливого зовнішнього середовища. Для досягнення поставленої мети поставлено наступні завдання:

- розглянути особливості інвестиційної політики на регіональному рівні та чинники інвестиційної привабливості регіонів;
- охарактеризувати сучасні підходи до формування рейтингових оцінок в інвестиційній сфері для визначення інвестиційної привабливості регіонів;
- вивчити методи оцінки залучення інвестицій в регіони;
- дослідити чинники, що сприяють залученню прямих інвестицій в регіони;
- здійснити аналіз поточного стану інвестиційного клімату в Одеському регіоні;
- оцінити інвестиційну привабливість Одеського регіону;
- розглянути можливість удосконалення стратегії інвестиційного розвитку Одеського регіону;
- визначити основні шляхи оптимізації залучення інвестицій в Одеський регіон;
- визначити заходи підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону.

Об'єктом дослідження є інвестиційна привабливість Одеського регіону України.

Предметом дослідження є регіональні аспекти підвищення інвестиційної привабливості, а також економічні відносини, що виникають в процесі інвестування.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувались методи теоретичного узагальнення і порівняння (для дослідження теоретичних засад оцінювання інвестиційної привабливості регіону), методи зведення, групування та узагальнення, економіко-статистичні (для оцінювання інвестиційної привабливості регіону) тощо.

Інформаційною базою дослідження були наукові публікації, зокрема монографічні видання вчених з проблематики оцінювання інвестиційної привабливості регіону, нормативно-законодавчі акти України, матеріали наукових конференцій і досліджень, звіти та аналітичні матеріали відповідних державних органів, дані звітності офіційних статистичних збірників.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези : Керманова М.Ч. «Прямі іноземні інвестиції в Одеський регіон: фактори впливу» // Збірник наукових робіт за підсумками студентської науково-практичної конференції факультету міжнародної економіки «Минуле, сучасне, майбутнє». Випуск 12 Одеський національний економічний університет, Одеса, ОНЕУ, квітень 2022, обсяг 0,3 авт.арк. 6

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (84 найменування). Загальний обсяг роботи становить 107 сторінок. Основний зміст викладено на 103 сторінках. Робота містить 9 таблиць, 8 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретико-методологічні основи підвищення інвестиційної привабливості регіонів**» досліджено особливості інвестиційної політики на регіональному рівні та чинники інвестиційної привабливості регіонів, розглянуті сучасні підходи до формування рейтингових оцінок в інвестиційній сфері для визначення інвестиційної привабливості регіонів та вивчено методи оцінки залучення інвестицій в регіони.

У другому розділі «**Оцінка інвестиційної привабливості Одеського регіону**» проведено оцінку інвестиційної привабливості Одеського регіону, проаналізовано поточний стан інвестиційного клімату в Одеському регіоні та його інвестиційну привабливість.

У третьому розділі «**Шляхи підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону**» визначено можливі шляхи підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону, обґрунтовано стратегію розвитку регіону, визначено основні шляхи оптимізації залучення інвестицій в Одеський регіон та підвищення його інвестиційної привабливості.

ВИСНОВКИ

Теоретичною основою сучасних підходів до проблем регіоналізації виступає концепція «нового регіоналізму», яка ґрунтується на поєднанні централізованих («згори донизу») і децентралізованих («знизу догори») підходів до розв'язання проблем регіонального розвитку. Слід зазначити, що в сучасних умовах регіони є досить своєрідними соціально-економічними організаціями, принципово конкурентними за своєю природою.

Роль державних органів влади у залученні приватних інвестицій полягає у створенні комплексу організаційно-правових умов, які відіграють роль рамкових у системі мотивацій інвесторів щодо місця здійснення капіталовкладень. Процес формування регіональної інвестиційної політики складається з трьох укрупнених блоків: 1) дослідження конкурентних переваг території; 2) аналіз окремих секторів та місцевих підприємств; 3) підготовка відповідного плану заходів.

Для оцінки соціально-економічних явищ, в тому числі в інвестиційній сфері, більшість авторів надають перевагу зведеним (узагальнюючим) показникам. Інтегральна оцінка дає змогу поєднати в одному показнику різні за назвою, одиницями виміру, вагомістю та іншими характеристиками чинники. При цьому існують різні методи зведення різномірних первинних показників (шкально-бальний метод, метод стандартизованих відхилень, метод багатовимірної середньої тощо). Адекватність методики оцінювання інвестиційної привабливості регіонів можна визначити шляхом порівняння її результатів та фактичних обсягів інвестування. У процесі ухвалення інвестиційного рішення важливим є облік факторів невизначеності і ризику. Невизначеність припускає неповноту чи неточність

отриманої інформації про умови реалізації проекту. Від рівня невизначеності залежить і рівень ризику в ході реалізації інвестиційного проекту. Підприємства регіону зіштовхуються в основному із двома видами ризиків: фінансовий і підприємницький.

Головна особливість географічного положення Одеської області – її приморське та прикордонне розташування. Одеська область за останні роки демонструє суттєвий економічний розвиток. Частка ВРП Одеської області в загальному обсязі по Україні коливається від 4,44% у 2012 р. до 5,33% у 2019 р. За цим показником у 2019 році Одеська область знаходиться на 7 місці серед інших регіонів країни (за підсумками 2018 – на 8-му місці). В області здійснюють свою діяльність понад 500 великих та середніх промислових підприємств. За 2020 рік в галузь залучено 3134,6 млн € капітальних інвестицій (14,9% всіх капітальних інвестицій в область).

Останніми роками область здійснювала активну зовнішньоекономічну діяльність в сфері експортно-імпортних операцій та залучення іноземних інвестицій. Впродовж останніх 5 років область в середньому за рік експортувала товарів на 1702 млн \$, послуг – на 837 млн \$; водночас імпортовано було товарів на суму 1450,5 млн \$, послуг – на 175,6 млн \$. Економіка області характеризувалась більшою інтегрованістю у світову економіку та залежністю українських виробників від торгівлі на іноземних ринках.

Сильними сторонами області є сприятливе бізнес-середовище для сталого розвитку середнього та малого підприємництва з можливістю залучення фінансування за рахунок грантових та інших коштів міжнародних фінансових організацій: ЄБРР, НУФ, IFC тощо та спрощеною дозвільною системою у бізнесі та земельних відносинах.

У період з 2016 по 2020 роки прямі надходження в Одеську область зменшились, в значній мірі внаслідок політичної нестабільності та затяжної економічної кризи, з 1320,3 млн \$ до 1202,6 млн \$ проте відновилося незначне їх зростання до 1279,3млн \$ у 2020 році. Це зменшення обумовлювалося, переважно, виведенням капіталу російськими та кіпрськими інвесторами.

Лідерами за обсягами інвестування виявилися три країни, з яких інвестовано майже 58,0% загального обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну: Кіпр (380,1 млн \$) Сінгапур (234,1 млн \$) і Нідерланди (85,6 млн \$).

За останні роки регіон підвищив свій рейтинг інвестиційної привабливості до рівня INSAA - (висока інвестиційна привабливість). Такі рівні рейтингу відображають значну інвестиційну привабливість регіону та високу здатність погашати свої зобов'язання. Підвищення рейтингу інвестиційної привабливості зумовлене довгостроковим зростанням певних показників соціального та економічного розвитку регіону, дії місцевих органів влади щодо покращення інвестиційного клімату та запровадження політики «максимального сприяння» бізнесу, модернізації інфраструктури та транспорту. Таким чином, тенденції розвитку соціально-економічних показників регіону пропорційні залученню інвестицій (якщо рівень розвитку даної території є низьким, то рівень залучення інвестицій також знижується).

Одним з найважливіших економічних механізмів реалізації інвестиційної концепції розвитку Одеського регіону у найближчій перспективі в новому столітті, повинно стати формування нових підходів до побудови бюджету розвитку регіону. Фінансування бюджету розвитку здійснюється за залишковим принципом. Очевидно, доцільно жорстко відокремити бюджет розвитку від бюджету поточних витрат, перетворити його в майновий, чи інвестиційний бюджет. Для цього буде потрібно рішенням обласної ради нормативно закріпити за бюджетом розвитку дохідні джерела (наприклад, визначену частку орендних платежів, інвестиційні кредити під регіональні гарантії, виплати відсотків, погашення основного боргу за виданими кредитами тощо). Багатоваріантність напрямів розвитку інвестиційної діяльності у регіоні безпосередньо пов'язана із динамічністю стратегії, можливістю зміни стратегічних локальних цілей і методів їхнього досягнення. Це припускає створення декількох альтернативних економічних моделей досягнення регіональних соціально-економічних пріоритетів розвитку, що дозволяє в кожний конкретний момент вибрати найприйнятніший і ефективний варіант реалізації стратегії. Обґрунтування пріоритетності інноваційно-інноваційної складової у стратегії розвитку вітчизняної економіки неодноразово обґрунтовувалася багатьма вітчизняними науковцями. У значній мірі ці висновки проєктуються і на регіональний розвиток. Як одна з найважливіших підскладових стратегій інноваційно-інноваційного розвитку виділяється фінансування інноваційної діяльності як засіб управління її напрямками.

Для регіонів України і Одеського регіону зокрема у цьому контексті найгострішою нині залишається проблема дефіциту внутрішніх ресурсів фінансування інноваційної діяльності, обмеженості бюджетних асигнувань на реалізацію стратегічних цілей. Тому на регіональному рівні актуальним залишається пошук нових джерел фінансування, інвестицій у інноваційну діяльність, нових механізмів її реалізації. Для Одеського регіону перспективним виглядає опрацювання напрямів венчурного інвестування інноваційної діяльності, створення відповідної інфраструктури. Досвід інших країн, зокрема США, свідчить про дієвість такого заходу щодо розвитку венчурного інвестування як розробка і реалізація програм інноваційних досліджень для сфери малого бізнесу, а також трансферу технологій для малого бізнесу [24, С.28; 48, С.399]. Саме на регіональному рівні головним чином підтримуються і стимулюються іновативно-інвестиційна діяльність та підприємницькі ініціативи, які є першочерговими завданнями згаданих програм. Зростання обсягів і рівня інвестицій в інфраструктурний розвиток регіону є важливим стратегічним завданням у системі цілей підпрограми активізації залучення зовнішніх інвестицій Одеського регіону.

Головним джерелом зростання інвестиційного потенціалу регіону, на нашу думку, повинно бути не збільшення чисельності працюючих і високі темпи нарощування капіталовкладень, а якісні фактори, серед яких підвищення інтенсивності виробництва та поліпшення якості продукції, і на цій основі забезпечення рентабельності діяльності й економічного зростання, удосконалення структури інвестицій в основний капітал регіону на інноваційній основі і активізація використання інвестиційного потенціалу.

Для підвищення конкурентоспроможності регіону залучення інвестицій має йти по шляху від районів «Зростаючі лідери» (і «Потребують уваги», що мають потенціал перетворення в «лідерів») до районів «Сталі лідери». Але і стратегія залучення інвестицій для районів «аутсайдерів», через інновації та нові технології може орієнтуватися на перетворення в «лідерів».

Для підвищення ефективності інвестиційної привабливості (формування інвестиційного потенціалу) районів в умовах області необхідний розвиток транспортної інфраструктури, що дозволить реалізувати закладені в їх географічному розташуванні можливості.

АНОТАЦІЯ

Керманова М.Ч., «Регіональні аспекти підвищення інвестиційної привабливості (на прикладі Одеського регіону)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародна економіка». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2022 р.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є інвестиційна привабливість Одеського регіону України.

У роботі розглядаються теоретико-методологічні основи підвищення інвестиційної привабливості регіонів, досліджено особливості інвестиційної політики на регіональному рівні та чинники інвестиційної привабливості регіонів, розглянуті сучасні підходи до формування рейтингових оцінок в інвестиційній сфері для визначення інвестиційної привабливості регіонів та вивчено методи оцінки залучення інвестицій в регіони.

Проведено оцінку інвестиційної привабливості Одеського регіону, проаналізовано поточний стан інвестиційного клімату в Одеському регіоні та його інвестиційну привабливість.

Визначено можливі шляхи підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону, удосконалено стратегію розвитку регіону, визначено основні шляхи підвищення інвестиційної привабливості регіону.

Ключові слова: інвестиція, інвестиційна політика, інвестиційна привабливість, інвестиційна привабливість регіону, інвестиційний клімат.

ANNOTATION

Kermanova M., «Regional aspects of increasing investment attractiveness (on the example of the Odessa region)».

Qualification work for a bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" in the educational program "International Economics". - Odessa National Economic University. - Odessa, 2022

The bachelor's thesis consists of three sections. The object of research is the investment attractiveness of the Odessa region of Ukraine.

The theoretical and methodological bases of increasing the investment attractiveness of regions are considered, the peculiarities of investment policy at the regional level and factors of investment attractiveness of regions are studied, modern approaches to rating in the investment sphere to determine investment attractiveness of regions.

The investment attractiveness of the Odessa region was assessed, the current state of the investment climate in the Odessa region and its investment attractiveness were analyzed.

Possible ways to increase the investment attractiveness of the Odessa region are identified, the development strategy of the region is substantiated, the main ways to optimize the attraction of investment in the Odessa region and increase its investment attractiveness are identified.

Key words: investment, investment policy, investment attractiveness, investment attractiveness of the region, investment climate.